

تحلیل بازار شکر در ایران

تاریخ دریافت: ۸۶/۸/۲۸

تاریخ پذیرش: ۸۶/۹/۲۵

صفحات: ۳۲۷-۳۳۸

شهریار نصابیان*

رضا مقدسی**

شکر از جمله کالاهای فرآوری شده ای است که ماده اولیه آن از تولیدات بخش کشاورزی محسوب می شود. با توجه به استفاده گسترده این محصول به صورت مستقیم و غیرمستقیم، مصرف جهانی آن روز به روز در حال افزایش است و تولیدکنندگان آن بازارهای جهانی این محصول را با

* دکتر شهریار نصابیان؛ استادیار دانشکده اقتصاد و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی.

E.mail: nessabian@gmail.com

** دکتر رضا مقدسی؛ استادیار دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات تهران.

E. mail: moghaddasireza@yahoo.com

حساسیت زیاد زیر نظر دارند. در شرایط حاضر سهم قابل ملاحظه‌ای از تولید و مصرف جهانی این محصول در اختیار کشورهای ثروتمندی نظیر کشورهای عضو اتحادیه اروپا، آمریکا و کوبا قرار دارد. این کشورها با توسل به اقداماتی نظیر پرداخت یارانه صادراتی، پرداخت وامهای کم بهره به تولیدکنندگان، مداخله در تعیین قیمتها و اقدامات تعرفه‌ای سخت‌گیرانه تلاش می‌کنند بازار جهانی این محصول را در جهت منافع خود تغییر دهند. در این مطالعه وضعیت بازار شکر در ایران طی ۳۳ سال اخیر مورد بررسی قرار گرفته که طبق آمار موجود نشان داده شد که در بیشتر سالها کشور با مازاد تقاضا برای شکر مواجه بوده و نتیجه واردات نیز بیش از حد بوده است.

کلید واژه‌ها:

ایران، اقتصاد شکر، بازار جهانی، صادرات و واردات

مقدمه

شکر منبع حدود ۷ درصد کالری عرضه شده در سطح جهان است و کالایی مهم برای بسیاری از کشورهای کمتر توسعه یافته محسوب می‌شود؛ چرا که بیش از ۱۰ درصد درآمد صادراتی دوازده کشور کمتر توسعه یافته طی دوره ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۰ از محل صادرات این محصول تأمین شده است.^۱ با این وجود جایگاه این محصول به عنوان یک منبع عمده درآمد صادراتی در این کشورها به دلیل کاهش صادرات کشورهای عضو سازمان همکاریهای اقتصادی و توسعه (OECD) در حال افول است. در حالیکه در دهه ۱۹۷۰ اتحادیه اروپا، آمریکا و ژاپن نیمی از واردات جهانی این محصول را به خود اختصاص داده بودند، اکنون واردات آمریکا از ۵ میلیون تن واردات سالانه به ۱ میلیون تن کاهش یافته است. اتحادیه اروپا که واردکننده خالص این کالا با سالانه ۲/۵ میلیون تن واردات محسوب می‌شد، اکنون با صادرات سالانه ۵ میلیون تن شکر به صادرکننده خالص این محصول تبدیل شده و ژاپن واردات خود را از ۲/۵ میلیون تن در سال ۱۹۷۰ به ۱/۵ میلیون تن در سال ۲۰۰۰ کاهش داده است.^۲ بدیهی است که کاهش واردات در این کشورها به واسطه افزایش کارایی و مزیت نسبی آنها در تولید نبوده؛ بلکه در سایه حمایت‌های شدید از این محصول اتفاق افتاده است. تولیدکنندگان این کشورها بیش از دو برابر قیمت جهانی شکر (به واسطه قیمت‌های تضمینی، کنترل واردات و سهمیه‌های تولیدی) دریافتی داشته‌اند. در شرایط حاضر با توجه به اینکه سهم قابل ملاحظه‌ای از تولید و مصرف جهانی این محصول در اختیار کشورهای ثروتمندی نظیر کشورهای عضو اتحادیه اروپا و آمریکا قرار دارد این کشورها با توسل به اقداماتی نظیر پرداخت یارانه صادراتی، پرداخت وام‌های کم بهره به تولیدکنندگان، مداخله در تعیین قیمت‌ها و اقدامات تعرفه‌ای سخت‌گیرانه تلاش می‌کنند تا بازار جهانی این محصول را در جهت منافع خود تغییر دهند. از اینرو یکی از بحث‌های اصلی که در سازمان جهانی تجارت در جریان است، اعتراض کشورهایمانند برزیل به عنوان بزرگترین تولیدکننده شکر و سایر تولیدکنندگان شکر به این قبیل اقدامات است. نظر به اینکه شکر از جمله کالاهایی است که کشش درآمدی

1. www.fao.org

2. *Ibid.*

تقاضا برای آن بالا است، لذا همواره سهم عمده ای از مصرف جهانی آن به کشورهای پیشرفته اختصاص دارد؛ بگونه‌ای که هم اکنون نزدیک به ۲۰ درصد مصرف جهانی این محصول به اتحادیه اروپا و آمریکا اختصاص دارد. این در حالی است که نزدیک به همین میزان نیز این کشورها در تولید جهانی این محصول سهم دارند. بدیهی است که اقدامات این کشورها با توجه به سهم آنها در بازار جهانی این محصول هزینه‌های سنگینی بر روی کشورهای دیگر که پاره ای از آنها کشورهای فقیر آفریقایی هستند، بر جای خواهد گذاشت. اما کشورهای پیشرفته با اطلاع از کثرت بازارهای داخلی خود و برآورد افزایش تقاضا نسبت به این محصول در مقابل فشارهای وارده مقاومت می‌کنند. هدف این مطالعه بررسی وضعیت بازار جهانی شکر و تأثیر آن بر بازار شکر در ایران است، فرضیه تحقیق این است که مازاد تقاضا بیشتر از طریق واردات تأمین می‌شود و در این مطالعه از آمار سازمان FAO، سایت وزارت جهادکشاورزی استفاده خواهد شد و اطلاعات به صورت تحلیلی مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

وضعیت بازار جهانی شکر

کشورهای برزیل با سهم ۲۰ درصدی، هند با سهم ۱۳ درصدی، چین با سهم ۸ درصدی و آمریکا با سهم ۵ درصدی مهمترین تولیدکنندگان شکر در جهان هستند.^۱ از دیگر کشورهایی که دارای سهمی هرچند اندک در بازار جهانی شکر هستند، می‌توان به کشورهای نظیر ژاپن، آرژانتین، کوبا، استرالیا، روسیه و اندونزی اشاره کرد، اگرچه کشورهای دیگری هم در تولید جهانی شکر نقش دارند؛ بطوریکه تعداد تولیدکنندگان شکر در دنیا به ۱۲۰ کشور می‌رسد.

از جمله ویژگیهای مهم بازار جهانی شکر این است که مناطق و کشورهای عمده مصرف و تولید اغلب یکسان هستند. برزیل به عنوان بزرگترین تولیدکننده شکر که دارای سهم ۲۰ درصدی در تولید این محصول است دارای سهم ۷ درصدی در مصرف آن نیز می‌باشد. هند به عنوان دومین تولیدکننده بزرگ شکر با سهم ۱۴ درصدی در مصرف جهانی شکر نزدیک به مقدار تولید خود مصرف می‌نماید. این وضعیت در مورد دو تولیدکننده عمده

^۱. *Ibid.*

دیگر شکر نیز صادق است، بگونه‌ای که چین و آمریکا نیز به ترتیب دارای سهم ۸ و ۶ درصدی (تقریباً به همان میزان که تولید می‌نمایند) در مصرف شکر هستند. بنابراین این واقعیت که بزرگترین تولیدکنندگان شکر، بزرگترین مصرف کنندگان آن نیز هستند، تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر تجارت جهانی این محصول دارد.^۱

کشور روسیه که سهم حدود ۵ درصد در مصرف جهانی شکر را به خود اختصاص داده است، با توجه به سهم اندکش در تولید جهانی این محصول (۱ درصد) با سهم حدود ۱۳ درصدی در واردات جهانی شکر بالاترین واردات را در بین کشورها دارد. رتبه بعدی واردات شکر (۵ درصد) به کشور اندونزی با سهم ۲ درصدی در تولید جهانی شکر و سهم ۳ درصدی در مصرف جهانی آن اختصاص دارد. البته پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که در سالهای آینده سهم این کشور در تولید جهانی شکر به نصف (۱ درصد) کاهش خواهد یافت. کشورهایی نظیر کره، ژاپن، آمریکا و چین نیز سهم حدود ۳ تا ۴ درصد در واردات این محصول دارند. این در حالی است که کشورهای چین و آمریکا جزء کشورهای عمده تولید کننده این محصول به حساب می‌آیند و ژاپن نیز حدود ۱ درصد تولید جهانی شکر را بر عهده دارد.

برخی از تولیدکنندگان شکر که سهم کمتری در تولید جهانی آن دارند، با توجه به پایین بودن تقاضای داخلی خود اقدام به صادرات شکر می‌کنند که از جمله مهمترین این کشورها می‌توان به کشورهای استرالیا با سهم ۹ درصدی در صادرات جهانی شکر، تایلند با سهم ۸ درصدی و کوبا و آفریقا با سهم ۲ تا ۳ درصدی اشاره نمود. اما ویژگی عمده صادرات جهانی شکر تسلط برزیل به عنوان بزرگترین تولیدکننده شکر در این بازار است. برزیل با سهم نزدیک به ۴۰ درصد در صادرات این محصول در حالیکه رقیب قدرتمندی وجود ندارد و بقیه رقبا سهمی کمتر از ۱۰ درصد در بازار دارند به خوبی قادر است این بازار را در کنترل خود درآورد. بدیهی است که هرگونه تغییر محسوس در تولید و صادرات برزیل بازار جهانی شکر را دستخوش تغییر خواهد نمود و این کشور نقش انحصارگر را در صادرات این محصول بر عهده دارد. این موضوع زمانی اهمیت دو چندان می‌یابد که این کشور همچنان قادر باشد سهم خود را در صادرات جهانی این محصول حفظ نماید و پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که سهم کشور

^۱. www.agri-jahad.ir

برزیل در صادرات جهانی شکر با ۳۵ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۰۶ در سال ۲۰۱۴ به ۲۶۳۵۶ هزار تن خواهد رسید؛ در حالی که صادرات بقیه کشورها تغییر محسوسی نخواهد کرد.^۱ بنابراین به نظر می‌رسد قدرت این کشور در بازار جهانی شکر افزایش یابد.

وضعیت بازار شکر در ایران

الف) وضعیت تولید چغندر قند و نیشکر در کشور

چغندر قند و نیشکر بعنوان دو گیاه صنعتی در تولید شکر محسوب می‌شوند. طی دوره ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۳ بالاترین سطح زیرکشت چغندر قند در سال ۱۳۷۱ در سطح ۲۰۴۷۰۸ هکتار و کمترین سطح زیرکشت آن در سال ۱۳۶۳ و در سطح ۱۳۳۵۳۵ هکتار بوده است. حداکثر تولید چغندر قند در سال ۱۳۸۱ به مقدار ۶۰۹۸۰۰۰ تن و حداقل تولید آن در سال ۱۳۶۰ و به مقدار ۳۲۵۲۵۹۲ تن بوده است. بطور کلی مقدار تولید چغندر قند در کشور طی ۳۳ سال تنها ۲۹ درصد رشد داشته است. بالاترین سطح زیرکشت نیشکر در سال ۱۳۸۳ در سطح ۷۰۰۰۰ هکتار و کمترین سطح زیرکشت آن در سال ۱۳۵۰ و در سطح ۴۵۳۶ هکتار بوده است. حداکثر تولید نیشکر در سال ۱۳۸۳ و به مقدار ۶۱۰۰۰۰۰ تن و حداقل تولید آن در سال ۱۳۵۰ و به مقدار ۵۷۸۰۰۰ تن حاصل شده است. مقدار تولید نیشکر در کشور در طی ۳۳ سال ۹۵۰ درصد رشد داشته است.^۲

ب) وضعیت تولید و مصرف شکر در ایران

جدول شماره (۱) میزان تولید شکر داخلی، واردات شکر، مقدار کل تأمین شکر کشور، مقدار کل مصرف و سهم شکر داخلی از کل شکر را نشان می‌دهد و مطابق آن بیشترین مقدار تولید داخلی شکر در سال ۱۳۸۴ و در حدود ۱۲۲۹۰۰۰ تن و کمترین آن در سال ۱۳۶۰ و به میزان ۵۳۸۰۰۰ تن بوده است. بیشترین مقدار واردات شکر در سال ۱۳۸۵ به میزان ۲۴۵۶۰۰۰ تن و کمترین واردات در سال ۱۳۵۸ با مقدار ۱۳۷۰۰۰ تن اتفاق افتاده است.

^۱ نشریه چشم انداز غذا (Food Outlook)

^۲ ماهنامه شکر، شماره ۵۱، (اسفند ۱۳۸۵).

همچنین طبق این جدول بیشترین سهم شکر تولیدی داخل از کل شکر در سال ۱۳۸۳ بوده است.

جدول شماره ۱. آمار تولید و مصرف شکر از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۵

درصد سهم شکر داخلی از کل شکر	جمع مصرف شکر (تن)	صادرات (تن)	جمع کل تامین شکر کشور (تن)	شکر وارداتی (تن)	تولید شکر داخلی (تن)	سال
39.87	1457000	0	1457000	876000	581000	1350
80.22	723000	0	723000	143000	580000	1351
68	894000	0	894000	286000	608000	1352
74.32	857000	0	857000	220000	637000	1353
52.39	1252000	0	1252000	596000	656000	1354
73.59	996000	0	996000	263000	733000	1355
58.16	1071000	0	1071000	448000	623000	1356
70.13	827000	0	827000	247000	580000	1357
81.2	729000	0	729000	137000	592000	1358
50.46	1179000	0	1179000	584000	595000	1359
44.64	1205000	0	1205000	667000	538000	1360
63.15	1121000	0	1121000	413000	708000	1361
50.3	1318000	0	1318000	655000	663000	1362
53.05	1193000	0	1193000	560000	633000	1363
58.07	1207000	0	1207000	506000	701000	1364
72.78	1018000	0	1018000	277000	741000	1365
54.15	1215000	0	1215000	557000	658000	1366
68.86	851000	0	851000	265000	586000	1367
54.2	1022000	0	1022000	468000	554000	1368
45.96	1253000	0	1253000	677000	576000	1369
58.92	1246000	0	1246000	512000	734000	1370
68.18	1276000	0	1276000	406000	870000	1371
80.57	1050000	0	1050000	204000	846000	1372
79.1	1158000	0	1158000	242000	916000	1373
53.25	1611000	0	1611000	753000	858000	1374
41.35	1555000	0	1555000	912000	643000	1375
38.29	2040997	1003	2042000	1260000	782000	1376
51.49	1608942	1058	1610000	781000	829000	1377
43.29	2083732	4268	2088000	1184000	904000	1378
43.65	1662755.57	244.43	1663000	937000	726000	1379
48.81	1682660	5340	1688000	864000	824000	1380
55.55	1844529	471	1845000	820000	1025000	1381
83.3	1275977	23	1276000	213000	1063000	1382
88.14	1350000	0	1350000	160000	1190000	1383
64.68			1900000	671000	1229000	1384
				2456000		1385

Source: www.isfs.ir

نکته قابل ذکر در جدول شماره (۱) آمار مربوط به صادرات در فاصله سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۶ است. در این سالها مقداری از شکر وارد شده به کشور در قالب ورود موقت و مجدداً به بازارهای جهانی صادر شده است.

ج) وضعیت بازار شکر ایران در سال ۱۳۸۵

- مصرف

با توجه به برآورد مصرف سرانه قند و شکر (حدود ۲۹ تا ۳۰ کیلوگرم) و جمعیت کشور، کل نیاز شکر حدود ۲ میلیون تن برآورد می‌شود که با توجه به برآورد تولید داخلی (حدود ۱/۳ میلیون تن)، می‌توان گفت بالغ بر ۶۰ درصد نیاز از محل تولید داخلی قابل تأمین است. در مورد سرانه مصرف شکر لازم به توضیح است که سرانه مصرف در ایران از اروپا کمتر و از میانگین جهانی بیشتر است. میزان مطلوب قند و شکر ۱۸/۲۵ کیلوگرم در سال با ۵۰ گرم در روز است که با رعایت این امر انرژی دریافتی از قند و شکر حداکثر ۱۰ درصد از کل انرژی دریافتی فرد را تأمین می‌کند.^۱

- تولید

وضعیت تولید قند و شکر طی چند سال گذشته به شرح جدول شماره (۲) است.

جدول شماره ۲. تولید و قیمت شکر در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۱

سال	شکر چغندری		شکر نیشکری		کل تولید (هزارتن)	قیمت تنبیتی فروش (کیلو-ریال)
	تولید (هزار تن)	قیمت تمام شده (کیلو-ریال)	تولید (هزار تن)	قیمت تمام شده (کیلو-ریال)		
۱۳۸۱	۶۹۲	۴۴۵۰	۴۸۸	۲۸۰۰	۱۱۸۲	۶۲۳۰
۱۳۸۲	۷۲۲	۴۶۳۰	۴۵۴	۴۶۳۰	۱۱۷۷	۳۹۹۳
۱۳۸۳	۶۵۲	۵۱۰۰	۴۵۴	۵۱۰۰	۱۱۰۷	۳۹۹۳
۱۳۸۴	۶۰۰	۵۴۵۰	۶۳۸	۵۴۵۰	۱۲۲۸	۴۳۴۲
۱۳۸۵	-	۶۴۰۰	-	-	۱۳۰۰	لغوشد

Source: www.isfs.ir

^۱ بهمن دانایی، «نفت و شکر». ماهنامه شکر، سال پنجم، شماره ۴۹، (۱۳۸۵)، صص ۴۷-۴۴.

چنانچه ملاحظه می شود به غیر از سال ۱۳۸۴ در بقیه سالها حدود ۶۰ درصد از کل تولید در قالب کشت چغندر قند حاصل شده و با سرمایه‌گذاریهای انجام شده روند تولید شکر نیشکری نیز در حال افزایش است.^۱

- توزیع

طی سالهای گذشته و براساس مصوبات شورای اقتصاد، بخشی از نیاز مصرف داخلی در قالب تعهدات دولت تأمین و توزیع شده است. در این مورد لازم به توضیح است که در راستای حمایت از تولید داخل، بخشی از شکر مورد نیاز تعهدات دولت از محل تولید داخلی تأمین شده و میزان تعهدات دولت و واردات شکر توسط بخش دولتی و خصوصی طی چند سال گذشته نیز به شرح جدول شماره (۳) است.

جدول ۳. تعهدات، واردات دولت و بخش خصوصی در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۲

(واحد:هزار تن)

سال	تعهدات دولت	واردات بخش خصوصی	واردات بخش دولتی	جمع واردات
۱۳۸۲	۸۴۱	۵۶	۱۶۰	۲۱۶
۱۳۸۳	۷۸۱	۴۲	۱۶۱	۲۰۳
۱۳۸۴	۱۰۷۰٫۸	۴۳	۶۲۸	۶۷۱
۱۳۸۵ (تا آذرماه)	۷۶۰٫۶۸	۷۹۳	۷۵۳	۱۵۴۶

منبع: انجمن صنفی کارخانجات قند و شکر.

همچنین نرخهای تعرفه شکر در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به شرح زیر است:

^۱ ماهنامه شکر، شماره ۵۲، فروردین ۱۳۸۶.

جدول ۴. تعرفه‌های شکر از آبان ۱۳۸۴ تا آذر ۱۳۸۵

مقطع زمانی	شکر خام (درصد)	شکر سفید (درصد)
آبان ۱۳۸۴	۱۲۰	۵۰
آذر تا بهمن ۱۳۸۴	۳۰	۵۰
بهمن ۱۳۸۴ تا فروردین ۱۳۸۵	۵	۲۰
اردیبهشت ۱۳۸۵ تا کنون	۴	۱۰

منبع: انجمن صنعتی کارخانجات قند و شکر.

د) عمده‌ترین کشورهای صادرکننده شکر به ایران در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵

برزیل عمده‌ترین صادرکننده شکر به ایران در سال ۱۳۸۴ بود. این کشور مقدار ۴۰۳ هزار و ۶۳ تن شکر به ارزش ۱۱۶ میلیون و ۳۵۷ هزار دلار به ایران صادر کرد. پس از برزیل کشور استرالیا قرار دارد. این کشور نیز در سال ۱۳۸۴ مقدار ۱۰۷ هزار و ۵۰۰ تن شکر به ارزش ۲۷ میلیون و ۱۶۵ هزار دلار به کشورمان صادر کرد. پس از آن امارات متحده عربی با صادرات ۷۷ هزار و ۳۳۳ تن و به ارزش ۱۹ میلیون و ۸۳۸ هزار دلار، آفریقای جنوبی با صادرات ۷۷ هزار تن به ارزش ۱۹ میلیون و ۳۳۲ هزار دلار و انگلستان با ۴۰ هزار تن و به ارزش ۱۴ میلیون و ۸۲ هزار دلار قرار دارند. در مجموع ۷۰۴ هزار و ۸۹۶ تن شکر به ارزش ۱۹۶ میلیون و ۷۷۵ هزار دلار در سال ۱۳۸۴ از طریق پنج کشور برزیل، استرالیا، امارات متحده عربی، آفریقای جنوبی و انگلستان وارد کشورمان شد. پنج کشور مذکور حدود ۹۹/۷ درصد از ارزش و حدود ۹۹/۷ درصد از وزن کل شکر وارداتی به کشور در سال ۸۴ را به خود اختصاص داده‌اند. در سال ۱۳۸۵ نیز در مجموع شکرهای وارداتی به کشور ۲ میلیون و ۲۵۳ هزار تن و ۹۸۷ تن شکر به ارزش ۸۹۹ میلیون و ۹۰۹ هزار دلار از طریق پنج کشور امارات متحده عربی، برزیل، انگلستان، سوئیس و آفریقای جنوبی وارد کشور شد. امارات متحده عربی با صادرات ۷۳۹ هزار و ۵۱ تن به ارزش ۳۰۴ میلیون و ۱۱ هزار دلار، رتبه نخست عمده‌ترین صادرکننده شکر به ایران را کسب کرده است. برزیل نیز با ۵۶۳ هزار و ۴۶۹ تن در رتبه دوم قرار دارد. انگلستان نیز با صادرات ۴۲۰ هزار و ۱۰۰ تن شکر به ایران جایگاه سوم را در بین

عمده‌ترین صادرکنندگان شکر به ایران کسب کرده است. همچنین میزان واردات شکر به کشورمان از سوئیس به میزان ۳۷۹ هزار و ۱۶۰ تن و از آفریقای جنوبی ۱۵۲ هزار و ۲۰۶ تن بوده است که در رده‌های چهارم و پنجم عمده‌ترین صادرکنندگان شکر به ایران قرار دارند.^۱

نتیجه‌گیری

در حال حاضر کارخانه‌های قند کشور مشکل خاصی را در بخش کارگری و کشاورزی نداشته و مشکلات اصلی فراروی صنعت به شرح زیر است:

- فقدان استراتژی

یکی از عمده‌ترین مشکلات صنعت قند کشور ناشی از فقدان استراتژی و سیاستهای دولت در قبال صنعت قند است. متأسفانه در طول مدت عمر این صنعت هیچگاه برنامه مدون و مشخصی وجود نداشته و برنامه‌ها همواره از سوی هر یک از دولت‌های حاکم، به صورت سلیقه‌ای اعمال شده است؛ بنابراین مسئولین این صنعت و همچنین سرمایه‌گذارانی که تمایل به سرمایه‌گذاری در این صنعت را داشته‌اند، به دلیل بی‌ثباتی سیاستها و تصمیم‌گیریها، قادر به برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری نشده‌اند.

- واردات بی‌رویه و ایجاد انباشت محصول در انبار

واردات بیش از ۳۰۰۰۰۰۰ تن شکر (به جای صادرات ۷۰۰ هزار تن در سال) و انباشته شدن محصول تولیدی کارخانه‌ها در انبارها، از مشکلات حاد جاری است. قیمت تمام شده هر کیلو شکر بالغ بر ۶۲۰۰ تا ۶۳۰۰ ریال بوده و این امر در حالی است که انبوه واردات انجام شده سبب شده تا قیمت عمده‌فروشی در بازارهای کشور به حدود ۴۵۰۰ ریال در هر کیلو کاهش یابد؛ بنابراین کارخانه‌ها قادر به فروش محصول با قیمت‌های جاری نبوده و تداوم این امر خسارات جبران‌ناپذیری را برای این صنعت بجای خواهد گذارد.

^۱. www.fao.org

پیشنهادها

با توجه به وجود مازاد تقاضا در کشور، برای برطرف نمودن این مازاد از محل تولید داخلی باید به سیاستهایی نظیر سیاستهای مناسب قیمت تضمینی محصولات چغندر قند و نیشکر، سیاستهای خرید تضمینی محصولات چغندر قند و نیشکر، برقراری نرخهای تعرفه مناسب برای حمایت از تولیدکنندگان و مصرف کنندگان، افزایش ظرفیت تولیدی کارخانه‌های قند و شکر در کشور توجه خاص شود.